

## ZPRÁVA ZA ROK 2015 O STAVU VYŘIZOVÁNÍ INDIVIDUÁLNÍCH OZNÁMENÍ PODANÝCH PROTI ČESKÉ REPUBLICE K VÝBORU OSN PRO LIDSKÁ PRÁVA

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva v rámci Ministerstva spravedlnosti jménem České republiky vyřizuje agendu individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen „Výbor“), který je kontrolním orgánem Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“).

Do konce roku 2015 bylo České republice postoupeno ke stanovisku celkem 60 oznámení,<sup>1</sup> některá z nich se týkala více osob.<sup>2</sup>

Podobně jako předešlé zprávy o případech individuálních oznámení proti České republice před Výborem, předkládané vládě pravidelně od roku 2004 vždy za uplynulý kalendářní rok, obsahuje tato zpráva jen stručné informace o změnách, k nimž v dané agendě ve sledovaném období došlo.<sup>3</sup>

### *Aktivita Výboru vůči České republice v roce 2015*

Výbor během roku 2015 nevydal vůči České republice žádný názor (*views*) a přijal dvě rozhodnutí (*decision*), a sice:

- rozhodnutí ze dne 2. dubna 2015 o nepřijatelnosti oznámení č. 1967/2010 *B. a C. (Karel a Ernst Schäfer)*<sup>4</sup> proti České republice, které se týkalo údajně diskriminačního zacházení vyplývajícího ze stanoviska pléna Ústavního soudu z roku 2005 k souběhu restitučních a určovacích žalob v souvislosti s vyloučením restituce majetku zabaveného podle konfiskačního dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb.,
- rozhodnutí ze dne 2. dubna 2015 o nepřijatelnosti oznámení č. 1961/2010 *X. a ostatní (Christian Kudlich a ostatní)* proti České republice, které se zakládalo na právu na soudní ochranu a zákaz diskriminace a napadalo taktéž zmíněné stanovisko pléna Ústavního soudu z roku 2005, tentokrát ovšem v souvislosti s vyloučením restituce majetku či poskytnutí náhrady za majetek znárodněný podle poválečných prezidentských dekretů.

Výbor vládě v roce 2015 nezaslal k zaujetí stanoviska žádné oznámení.

V současnosti neprobíhá řízení před Výborem o žádném oznámení.

### *Implementace názorů Výboru v České republice*

V této oblasti nenastaly na straně České republiky žádné znatelné změny (implementace názorů, v nichž bylo konstatováno porušení zákazu diskriminace restituční podmínkou státního občanství, realizována není) a lze plně odkázat na naše předchozí zprávy o stavu vyřizování individuálních oznámení, včetně tam uvedených pasáží věnovaných určité problematičnosti tohoto setrvalého postoje.

<sup>1</sup> Dvě oznámení byla v minulosti odmítnuta bez stanoviska vlády.

<sup>2</sup> Uvedený počet 60 komunikovaných oznámení je teoreticky možno zvýšit o jednu položku, protože jedno oznámení bylo zapsáno dvakrát.

<sup>3</sup> Jelikož v roce 2014 na tomto úseku k žádné změně nedošlo, nebyla zpráva předkládána.

<sup>4</sup> Výbor začal svá rozhodnutí anonymizovat.

## PŘÍLOHA: ANOTACE ROZHODNUTÍ VÝBORU

### **Rozhodnutí ze dne 2. dubna 2015 o nepřijatelnosti oznámení č. 1967/2010 – B. a C. proti České republice**

Výbor většinou hlasů odmítl oznámení německých občanů, kteří zejména z hlediska zákazu diskriminace napadali stanovisko pléna Ústavního soudu z roku 2005 k souběhu restitučních a určovacích žalob v souvislosti s vyloučením restituce majetku zabaveného podle konfiskačního dekretu.

#### **I. Skutkové okolnosti**

Rodiče oznamovatelů, kteří vlastnili statek v oblasti Sudet, byli údajně koncem války odsouzeni německými soudy mimo jiné za hospodářskou sabotáž, neboť se slušně chovali k válečným zajatcům přiděleným k práci na statku. Otec byl namísto do koncentračního tábora nakonec v roce 1944 poslán na východní frontu, z níž se již nevrátil. Rodinný majetek byl zabaven podle prezidentského dekretu č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, neboť patřil osobám německé národnosti.

V roce 1992 oznamovatelé spolu s matkou neúspěšně požádali o vydání majetku v restituci. Následně se domáhali obnovy restitučního řízení, přičemž uplatnili řadu argumentů odvíjejících se mimo jiné od institutu ležící pozůstalosti a výkladu požadavků vyplývajících z poválečného zákonodárství (ať už šlo o mechanismy konfiskace nebo o zachování státního občanství) a později podali žalobu na určení vlastnického práva, jež byla na základě stanoviska pléna Ústavního soudu zveřejněného pod č. 477/2005 Sb. odmítnuta pro nedostatek naléhavého právního zájmu na požadovaném určení.

#### **II. Odůvodnění rozhodnutí Výboru**

Oznamovatelé namítali porušení článků 2 a 26 Paktu,<sup>5</sup> tedy že byli stanoviskem pléna Ústavního soudu diskriminováni v možnosti uplatnit své majetkové nároky občanskoprávní cestou, jelikož majetek byl konfiskován před rokem 1990, zatímco osoby, jejichž majetek byl konfiskován později, takovou možnost měly, že při absenci individuálního správního aktu došlo ke konfiskaci nezákonně a že stanovisko pléna Ústavního soudu změnilo dosavadní náhled na problematiku takových nároků bez změny restitučního zákonodárství, čímž došlo v podstatě k vyvlastnění jejich nároků v rozporu s Listinou základních práv a svobod bez náhrady.

Vláda vznesla vůči přijatelnosti a odůvodněnosti oznámení řadu námitek.

Výbor mimo jiné uvedl, že právo na vlastnictví není chráněno Paktem, takže k projednání namítaného porušení tohoto práva není příslušný *ratione materiae*. Dále podotkl, že Pakt nemůže být uplatněn zpětně a že ke konfiskaci došlo v roce 1945, tedy předtím, než Česká republika ratifikovala Pakt a opční protokol zakládající právo podat individuální oznámení. Článek 2 Paktu se také nelze dovolávat samostatně.

Stran namítaného porušení článku 26 Paktu spočívajícího v tom, že restriktivní výklad restitučního zákonodárství obsažený ve stanovisku pléna Ústavního soudu, který údajně zakládá diskriminaci oznamovatelů kvůli jejich německému původu a rozlišuje podle data, kdy ke konfiskaci došlo, Výbor poznamenal, že časová omezení vyplývající ze stanoviska pléna byla uplatňována vůči všem subjektům bez rozdílu. Oznamovatelé nevysvětlili, jak byla tato časová omezení spjata s jejich německým původem, a tudíž dostatečným způsobem pro účely přijatelnosti nepodložili svou námitku porušení článku 26 Paktu.

Oznamovatelé také tvrdili, že v rozporu s tímto ustanovením neměli přístup k nezávislému soudu, neboť v důsledku použití stanoviska pléna Ústavního soudu nebyla otázka právního zájmu oznamo-

---

<sup>5</sup> Článek 2 Paktu zaručuje mimo jiné právo na rovnost v užívání práv přiznaných Paktem a právo na účinnou ochranu. Článek 26 zakotvuje zákaz diskriminace.

vatelů posouzena. Výbor podotkl, že není jeho úkolem působit jako poslední instance a přehodnocovat skutkové nebo právní závěry vnitrostátních orgánů, ledaže řízení před vnitrostátními soudy bylo svévolné nebo se rovnalo odepření spravedlnosti. Výbor zaujal názor, že oznamovatelé v projednávané věci zpochybňují podstatu vnitrostátní judikatury, avšak pro účely přijatelnosti nedokládají, že vydání a použití kritizovaného stanoviska pléna představovalo svévoli nebo odepření spravedlnosti.

Výbor proto rozhodl o nepřijatelnosti oznámení.

### **III. Oddělené stanovisko tří členů Výboru**

Menšina Výboru zaujala částečně nesouhlasné stanovisko k některým aspektům rozhodnutí většiny. Podle jejího názoru neměla být námitka založená na spojení dopadu časových omezení a etnického původu oznamovatelů odmítnuta jako nepodložená, když ke konfiskaci došlo právě s ohledem na německý původ rodičů oznamovatelů. Jelikož vláda připouštěla, že mezi osobami, jejichž majetek byl zabaven před skončením komunistického režimu, a osobami, jejichž majetek byl vyvlastněn později, existuje rozdíl, měl být tento bod dále vyjasněn. Podle menšiny Výbor uvalil veškeré důkazní břemeno na bedra oznamovatelů a neřešil otázku možné nepřímé diskriminace.

### **Rozhodnutí ze dne 2. dubna 2015 o nepřijatelnosti oznámení č. 1961/2010 – X. a ostatní proti České republice**

Výbor většinou hlasů odmítl oznámení německých občanů, kteří zejména pod zorným úhlem práva na soudní ochranu a zákazu diskriminace napadali stanovisko pléna Ústavního soudu z roku 2005 k souběhu restitučních a určovacích žalob v souvislosti s vyloučením restituční majetku či poskytnutí náhrady za majetek znárodněný podle poválečných prezidentských dekretů.

#### **I. Skutkové okolnosti**

Otec oznamovatelů,<sup>6</sup> kteří jsou německými občany, vlastnil továrnu na pletené zboží, jež byla v roce 1946 znárodněna podle dekretu prezidenta republiky č. 100/1945 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků. Předpis stanovil, že ke znárodnění dochází za náhradu, avšak osobám německé národnosti se náhrada nepřiznává, nesplňují-li další podmínky.<sup>7</sup> O náhradě údajně nikdy nebylo rozhodnuto.<sup>8</sup> V roce 1992 byla továrna privatizována (společnost LOANA, a. s.).

Oznamovatelé v roce 2003 podali proti uvedené společnosti žalobu k Okresnímu soudu ve Vsetíně, v níž se domáhali určení svého vlastnického práva k továrně a zejména tvrdili, že znárodnovací vyhláška nebyla podepsána příslušným ministrem. Okresní soud v září 2006 rozhodl, že továrna byla formálně řádně znárodněna, a žalobu zamítl. Krajský soud v Ostravě, k němuž se oznamovatelé odvolali mimo jiné s tím, že dosud nebylo rozhodnuto o náhradě za majetek, a že tudíž náhradové řízení stále probíhá, ve svém rozsudku z října 2007 zohlednil stanovisko pléna Ústavního soudu zveřejněné pod č. 477/2005 Sb. a konstatoval, že oznamovatelé nemají naléhavý právní zájem na požadovaném určení. Ani dovolání, ani ústavní stížnost nevedly ke změně právního názoru, který vyslovil odvolací soud.

<sup>6</sup> Formálně je oznamovatelem pouze X., avšak oznámení předkládá též jménem Y., Z. a A.

<sup>7</sup> Tyto fyzické osoby musely podle § 7 odst. 1 písm. b) prokázat, že zůstaly věrné Československé republice, nikdy se neprovinily proti českému a slovenskému národu a buď se činně zúčastnily boje za její osvobození, nebo trpěly pod nacistickým nebo fašistickým terorem.

<sup>8</sup> Není však zřejmé, zda o náhradu bylo někdy zažádáno, pomíneme-li neúspěšnou snahu uplatnit tento nárok v soudním řízení o určovací žalobě.

## II. Odůvodnění rozhodnutí Výboru

Oznamovatelé namítali porušení čl. 14 odst. 1 samostatně i ve spojení s čl. 2 odst. 1 a článkem 26 Paktu<sup>9</sup> s tím, že teprve po podání určovací žaloby Ústavní soud vydal své stanovisko, které nakonec vedlo vyšší soudy k tomu, že se odmítly žalobou zabývat pro nedostatek právního zájmu. Podle oznamovatelů jim přísluší náhrada ve výši cca 36 mil. Kč s úroky z prodlení.

Vláda vynesla vůči přijatelnosti a odůvodněnosti oznámení řadu námitek.

Podle Výboru oznamovatelé na poli čl. 14 odst. 1 ve spojení s čl. 2 odst. 1 a s článkem 26 Paktu namítají, že Ústavní soud ve svém stanovisku chybně vyložil restituční zákony, což je však otázka přezkumu způsobu použití vnitrostátního práva ze strany Ústavního soudu. Výbor připomněl, že posouzení skutkových okolností a důkazů nebo použití vnitrostátního práva v konkrétní věci je úkolem vnitrostátních soudů, ledaže je takové posouzení nebo použití svévolné nebo spojené se zjevným omylem nebo odepřením spravedlnosti nebo že vnitrostátní soud jinak porušil svoji povinnost nezávislosti a nestrannosti.

Podle Výboru se projednávaná věc liší od předchozích případů, kdy k vyloučení z dobrodiní restitucí došlo pouze na základě státního občanství žadatele. Oznamovatelé podle Výboru nenamítají diskriminaci ve vztahu k majetku odňatému po roce 1948, ale skutečnost, že podle stanoviska Ústavního soudu nelze také poskytnout náhradu obětem zabavování majetku před nástupem komunistického režimu. Podle názoru Výboru však restituční zákonodárství soustředěné na náhradu obětem komunistického režimu není na první pohled diskriminační jen z toho důvodu, že nepřiznává náhradu za křivdy způsobené předchozím režimem. Časová omezení restitučních zákonů se uplatňují vůči všem bez rozdílu. Výbor dospěl k závěru, že oznamovatelé pro účely přijatelnosti nepodložili své tvrzení, že vydání stanoviska pléna Ústavního soudu bylo zjevně svévolné nebo se rovnalo zjevnému omylu či odepření spravedlnosti.

Co se týče tvrzeného porušení čl. 14 odst. 1 Paktu samostatně tím, že po vydání stanoviska pléna Ústavního soudu došlo ve skutečnosti k zastavení řízení, takže jim nebylo umožněno předložit další důkazy, Výbor podotkl, že oznamovatelé napadají judikaturu Ústavního soudu, avšak nedokládají, že její uplatnění v jejich případě bylo svévolné. Ze spisu, který má Výbor k dispozici, nevyplývá, že by soudní řízení bylo stíženo vadami, a oznamovatelé pro účely přijatelnosti tudíž dostatečně nepodložili, že výsledek občanského soudního řízení byl nespravedlivý.

Konečně, pokud jde o tvrzený nedostatek náhrady za znárodněný majetek, Výbor poznamenal, že právo na vlastnictví není chráněno Paktem a článku 2 Paktu se nelze dovolávat samostatně. Proto není příslušný *ratione materiae* se takovou námitkou zabývat.

Výbor proto rozhodl o nepřijatelnosti oznámení.

## III. Oddělené stanovisko tří členů Výboru

Menšina Výboru zaujala částečně nesouhlasné stanovisko, a to k otázce namítaného porušení čl. 14 odst. 1 ve spojení s čl. 2 odst. 1 a s článkem 26 Paktu. Podstata této námítky spočívá spíše v problému na poli článku 26, přičemž většina Výboru zaujala nepřiměřeně úzký výklad tohoto ustanovení a v podstatě nepřipustila možnost nepřímé diskriminace. Menšina poukázala na to, že náhrada podle dekretu č. 100/1945 Sb. nemusela být přiznána osobám německé národnosti. Existovalo zde tudíž rozlišování založené na příslušnosti k etnické či národnostní skupině, které se odrazilo v následném restitučním zákonodárství při vymezení rozhodné doby pro vznik restitučního nároku. Tímto problémem se však již Výbor nezabýval.



<sup>9</sup> Článek 2 Paktu zaručuje mimo jiné právo na rovnost v užívání práv přiznaných Paktem a právo na účinnou ochranu. Článek 14 stanoví zásady spravedlivého procesu. Článek 26 zaručuje zákaz diskriminace.